

DESETA OBLJETNICA ŠRETEROVE NAGRADE ZA NAJBOLJU NOVU HRVATSKU RIJEČ

U Pakracu su 13. svibnja (subota) u 12 sati u prostorijama Gradske knjižnice Pakrac Zaklada „Dr. Ivan Šreter“ i Časopis Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, upriličili svečanu i javnu dodjelu nagrada za najbolju novu hrvatsku riječ u 2016., Nagrade „Dr. Ivan Šreter“.

Deseta je to obljetnica dodjele nagrade na natječaju koji provodi časopis Jezik, a pod pokroviteljstvom Šreterove zaklade. U spomen na dr. Ivana Šretera koji je rođeni Pakračanin, a ubijen je u Domovinskom ratu kao hrvatski domoljub i jezični mučenik, nagrada nosi njegovo ime. U Jugoslaviji je dr. Šreteru bilo suđeno i presuđeno jer je u bolnički list upisao *umirovljeni časnik*, a *penzionisanom oficiru JNA*, kojemu je to Šreter napisao, time su, kako je pisalo u tužbi protiv Šretera, povrijeđeni osjećaji.

Inače, prva je dodjela za najbolju novu riječ, ali samo u organizaciji časopisa Jezika, bila vrlo skromna, u prostorijama Uredništva i uz tek nekoliko uzvanika. Održana je prije 23 godine. Doista se možemo pohvaliti dugom tradicijom.

U prošlih deset godina bilo je mnogo dobrih riječi, a evo do sada nagrađivanih: *suosnik* – kaoaksijalni kabel (Bulcsú László), 1994.; *osobnica* – osobna iskaznica (I. B. Šamija), 2006.; *uspornik* – ležeći policajac (Nada Arar-Premužić), 2007.; *naplatnica* – naplatna kućica (Vilim Pantlik), 2008.; *proširnica* – stent (Drago Štambuk), 2009.; *osobnik* – OIB (te godine nismo dodijelili nagradu zbog mnoštva nevaljanih prijava, ali smo najbolju riječ ipak izabrali), 2010.; *ispraznica* – floskula (Vinko Vukadin), 2011.; *zatipak* – tipfeler (Šandor Dembitz), 2012.; *sebić* – selfie (Višnja Rudež Bogdan),

vitičnik - @ (Jurica Laušić), *odmrljivač* – sredstvo za uklanjanje mrlja (Narcisa Vekić). Tih smo godina, 2013. i 2014., uzeli u obzir riječi *sebić*, *vitičnik*, *odmrljivač*, ali ih nismo proglasili i nagradili jer je izbor bio vrlo slab i bilo je mnogo lažnih prijava na natječaj; *alkomjer* – drager (Hrvoje Senješ), 2015.

U 2016., dakle u ovom 10. natječajnom kolu, pristiglo nam je stotinjak riječi i Povjerenstvo za izbor najbolje nove hrvatske riječi (članovi: Jasna Horvat, Hrvoje Hitrec, Igor Čatić, Zvonimir Jakobović, Mario Grčević, Nataša Bašić, Mile Mamić, predsjednica Sanda Ham) izabralo je tri nove riječi.

U užu su izbor ušle *objavnik* za *portal*, *osladak* za *desert*, *iskrivnica* za *spin*, *izborište* za *izbornu mjesto*, *bilješkinja* kao parnjak za *bilježnik* (upotrebljava se *bilježnica*, ali ona je istoznačna školskoj *bilježnici* – dakle imenuje i predmet, a ne samo osobu – pa je lik *bilješkinja* bolji jer je jednoznačniji), *nadonosno* za *ono što nosi nadu*, *utičak* za *USB* (jedne smo godine dobili za *USB* riječ *ubodnik*).

Prvonagrađena je riječ *istovrijednik* za *ekvivalent*. Predlagatelji su bračni par Anita i Denis Peričić iz Varaždina. D. Peričić poznat je našim čitateljima i kao hrvatski književnik. U rječnicima su zabilježene tvorbeno slične riječi sa sličnim značenjem, *istovrijedan*, *istovrijednica*, *istoznačnica*, *istoznačan*; *istozvučan*, *istozvučnica* – dakle, riječ se posve dobro uklapa u hrvatski tvorbeni sustav i književni jezik.

Drugonagrađena je riječ *podzemnica* za *metro*. Rječnici bilježe dvočlani izraz – *podzemna željeznica* pa je *podzemnica* u prednosti jer je kraća i jednostavnija. Predlagatelji su blizanci, šestogodišnjaci Tin i Vedran Grgić iz Zagreba. Na natječaj ih je prijavio njihov ujak, Hrvoje Bareta. Djeca imaju vrlo sustavne tvorbeno sposobnosti i dosljedna su u tvorbi riječi, iako njihove tvorbe književni jezik često ne prihvaća. Sjetimo se samo da

djeca prema *konj* tvore imenicu za ženku – *konjica* (kao *kralj* i *kraljica*), a za množinu često kažu *konjevi* (kao *kralj* i *kraljevi*). Međutim, *podzemnica* je izvrsna tvorba (kao *naplatnica*, *pletunica*, *početnica*, *slikovnica*, *zaštitnica*). *Podzemnica* nije prva dječja riječ koja nam je pristigla, ali jest prva nagrađena dječja riječ. Godine 2012., primjerice, pristigla nam je vrlo uspješna dječja riječ *šiljevina* – ostatak od šiljenja olovke (kao piljevina koja je ostatak od piljenja).

Trećenagrađena je riječ *zaslonik* za *tablet*. Predlagatelj je Matija Šimunović iz Zagreba. Riječ je tvorena od imenice *zaslon* i dometka *-ik* i slikovito označava predmet na kojemu je *zaslon*. Tvorbeno su isti *cjenik*, *imenik*, *zakonik*, *plamenik*, *sjemenik*, *spomenik*. *Tablet* je široko prihvaćena tuđica, ipak, dobro je znati da možemo upotrijebiti i hrvatsku riječ. Tako smo u 2012. za *touch screen monitor* nagradili hrvatsku riječ *do-dirnik* koja se danas često upotrebljava iako je *touch screen* izgledao nepobjediv.

Nagrade su novčane, 1. nagrada 5 000 kn, 2. nagrada 3 000 kn, 3. nagrada 1 500 kn, a uz novčane nagrade dodjeljuju se i kipići dr. Šretera akademskoga kipara Tonka Fabrisa i diplome.

ŠTO JE INDUSTRIJA 4.0?¹

rajno se javljaju nove složene kratice, akronimi ili nazivi. Primjerice STEM ili *Industrija 4.0*. Pokazalo se da pri tumačenju takvih akronima i novih riječi valja poštivati načelo koje je definirao P. Levi o pojmovnom mišljenju.² Takav

Naš natječaj traje do kraja 2017., najviše pet novih hrvatskih riječi kojima bi se mogle zamijeniti tuđice, ponajprije suvišni anglizmi, pošaljite na jezik.hr@gmail.com ili na Časopis Jezik, Bijenička 97, Zagreb.

Gostima iz Osijeka, Zagreba, Varaždina i Pakraca obratili su se pozdravnim riječima upravitelj Zaklade „Dr. Ivan Šreter“ Damir Foretić i gradonačelnica Pakraca Anamarija Blažević; prigodne su govore o hrvatskom jeziku održali Igor Čatić, Nataša Bašić i Hrvoje Hitrec; predsjednica Povjerenstva i glavna urednica Jezika Sanda Ham podsjetila je na prošlih deset godina dodjele Šreterove nagrade. Jezikova tajnica, Snježana Mostarkić pročitala je sastavke o novim hrvatskim riječima dviju učenica iz OŠ Smiljevac iz Zadra, Ivane Josić i Anđele Šapine. Profesorica im je Marina Marijačić. Ovdje donosimo prigodne govore i učeničke sastavke.

Zahvaljujemo na susretljivosti i pomoći ravnateljici Gradske knjižnice Moniki Lucić Fider i voditeljici TZ Grada Pakraca Gabrieli Sabo Seleši.

Sanda Ham

pristup zahtijeva vrlo široko razumijevanje područja koja pokriva akronim ili naziv. Tim više što se u nekim jezicima isti naziv upotrebljava u brojnim značenjima. U slučaju naziva *Industrija 4.0* zbog pojmovnog razumijevanja naziva, dovedeno je u pitanje opravdanost tumačenja broja 4.0 kao oznake četvrte industrijske revolucije.

¹ Tekst se temelji na predavanju *Industrija 4.0* i izvedenice, održanom 13. svibnja 2017. u Pakracu u povodu dodjele nagrade Dr. Ivan Šreter.

² Levi, P.: *Utopljenici i spašeni*, Fraktura, Zagreb, 2017., 29.